

Saco

Via e-post till:

tiina.kangasniemi@saco.se

Er ref: Jenny Grensman

Remissvar avseende betänkandet ”Anpassningar till AI-förordningen – Säker användning, effektiv kontroll och stöd för innovation” (SOU 2025:101)

Naturvetarna har fått möjlighet att svara på remissen via Saco och lämnar här sina synpunkter. Sammanfattningsvis anser vi att utredningen saknar tillräcklig analys av AI-förordningens betydelse för arbetsmarknadsområdet och avstyrker att ansvaret för området anställning, arbetsledning och tillgång till egenföretagande, i punkten 4 i bilaga III till AI-förordningen, tilldelas en myndighet som saknar sektorsspecifik kunskap.

Naturvetarna är fackförbundet för akademiker inom naturvetenskap och har ca 37 000 medlemmar. Våra medlemmar arbetar bland annat inom teknik, miljö, smittskydd, skogsvård, läkemedel, kemikaliehantering, strålskydd samt hälso- och sjukvård. Vi har lika många medlemmar i privat och offentlig sektor. Naturvetarnas medlemmar arbetar där AI-system används och de har ofta särskild kompetens om AI-system, exempelvis genom att vara specialiserade inom matematik.

Naturvetarnas synpunkter

Allmänna synpunkter

Naturvetarna delar visserligen centralorganisationerna SACO, TCO och LO:s uppfattning om att arbetsmarknadsområdet i stor omfattning handlar om rättighetsfrågor och att det är av vikt att en ansvarig myndighet inom området har ett sådant perspektiv (se s. 252 i betänkandet). Men arbetsmarknadsområdet präglas också av att arbetsgivare har offentligrättsligt reglerat arbetsmiljöansvar, med skyldighet att analysera risker- och konsekvenser av arbetet för arbetstagarnas hälsa

och säkerhet. Naturvetarna anser att det finns viktiga slutsatser att dra om beröringspunkterna mellan ansvaret vid förfogandet över AI-system med hög risk, och ansvaret för arbetstagarnas arbetsmiljö.

6.5.4 Ansvar för punkten 4 i bilaga III

Naturvetarna anser att det är viktigt att bedömningen av vilken myndighet som ska ha ansvaret för området sker i relation till vilket uppdrag myndigheten får och vad som krävs för att utföra det på ett bra sätt. Det ska vara tydligt vad den ansvariga myndigheten ska övervaka, och vad den som träffas av reglerna, genom att på något sätt förfoga över AI-system, ska göra i förhållande till myndigheten.

Den som tillhandahåller AI-system som bedöms utgöra en hög risk, ska enligt AI-förordningen (se artiklarna 26 och 27) bland annat inrätta riskhanteringssystem som identifierar rimligen förutsägbara risker, säkerställa att användning av AI-systemen kan ske enligt bruksanvisning, tillse att det finns mänsklig övervakning med rätt kompetens (jämför med artikel 4), informera arbetstagare om AI på arbetsplatsen om de blir föremål för AI med hög risk, spara loggar i sex månader, informera dem som blir föremål för automatiskt beslutsfattande om detta, göra en konsekvensbedömning grundläggande rättigheter och rapportera till den utsedda myndigheten.

Naturvetarna har tidigare framhållit att de omfattande krav som AI-förordningen ställer på leverantörer och tillhandahållare av högrisk-AI förutsätter att marknadskontrollmyndigheter besitter både djup branschexpertis och hög teknisk kompetens (Naturvetarna. *Inspel till utredning för trygg och tillförlitlig användning av AI i Sverige*, 2025). Naturvetarna har också tidigare hänvisat till Riksrevisionens återkommande kritik om bristande resurser inom tillsynen, vilket ytterligare understryker behovet av en myndighet med tillräcklig kapacitet och förmåga att säkerställa en rättssäker och effektiv kontroll av AI-system med hög risk.

Naturvetarna framhåller att myndigheten som får ansvaret för marknadskontroll av AI-användning kopplat till arbetsmarknadsområdet, måste ha kompetens att bedöma vad som aktualiserar riskerna som AI-förordningen pekar ut vid granskning av skyldigheter i fråga om högrisk-AI. Skäl 54 i AI-förordningen pekar särskilt ut risker för påverkan av karriärsutsikter, försörjning och rättigheter för arbetstagare, risker för påverkan av reproducering av historiska mönster av diskriminering vid rekryteringsförfarande, utvärdering, befordran eller på andra sätt inom ramen för anställningsförhållandet samt risker vad gäller övervakning av arbetstagares prestation, beteende i förhållande till deras rättigheter till personlig integritet. Myndigheten som ska ansvara för granskningen av AI-användning inom området måste därför ha kompetens om vissa regler, bland annat om arbetsledningsrätten, arbetsskyldigheten, arbetstid, organisatorisk och social arbetsmiljö, diskrimineringsrätt, och annan reglering som styr förhållandena på arbetsmarknaden.

Naturvetarna anser att en sådan myndighet finns och det är Arbetsmiljöverket. Arbetsmiljö omfattar alla faktorer och förhållanden i arbetet, tekniska, fysiska,

arbetsorganisatoriska, sociala och arbetets innehåll. Om arbetstagare utsätts för felaktig AI-användning som innebär negativ påverkan på arbetstagarens förhållanden i arbetet, så innebär det sannolikt att arbetstagarens arbetsmiljö har påverkats negativt. Det går exempelvis att tänka sig en situation då ett AI-system används för automatiserad arbetsledning och att användningen blir farlig, både för arbetstagarnas hälsa och säkerhet, men också i förhållande till deras grundläggande rättigheter. Som ett exempel kan felaktig AI-användning leda till att den automatiserade övervakningen blir för omfattande – i strid med enskildas rätt till personlig integritet, att AI-systemet därför drar felaktiga slutsatser om arbetsprestation och som följd fördelar arbetsuppgifter på ett sätt som är omöjligt att uppfylla för den enskilde arbetstagaren. Det kan i värsta fall leda till risk för liv eller hälsa men också till risker för arbetstagarens karriärsutsikter, eftersom bristande prestation kan utgöra sakliga skäl för uppsägning.

Dessutom påminner arbetsmiljölagen (1977:1160) om AI-förordningen till sin struktur, då utgångspunkten i båda fallet är riskaversion genom ett framåtsyftande, systematiskt arbete. Det vore därför fördelaktigt om Arbetsmiljöverket fick uppdraget, så att synergieffekter kan uppnås vad gäller vilka åtgärder som ska vidtas för att motverka olika typer av risk på arbetsplatsen.

Naturvetarna instämmer i LO, TCO och Sacos uppfattning att det bör klargöras att informationsskyldigheten i 26.7 i AI-förordningen överensstämmer med informationsskyldigheten som följer av 19–20 §§ i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL), och anser att utredningen inte i tillräcklig mån har beaktat dessa synpunkter (se fotnot 172 i betänkandet).

Naturvetarna anser också att arbetsgivare som avser att använda AI-system med hög risk i sin verksamhet, i många fall omfattas av den primära förhandlingsskyldigheten som framgår av 11 och 13 §§ MBL och därmed förpliktas att på eget initiativ förhandla med arbetstagarorganisation. Så är bland annat fallet för kollektivavtalsbundna arbetsgivare när användningen av det aktuella AI-systemet innebär en viktigare förändring av verksamheten eller om det innebär en viktigare förändring av arbets- eller anställningsförhållandena för arbetstagare som tillhör organisationen. Detta bör framhållas och klargöras i samband med att svenska regler anpassas efter AI-förordningen.

NATURVETARNA

Frida Lawenius

Förbundsdirektör

Sofia Söderberg

Chefsjurist